

Läroböcker – ris eller ros?

En studie om 28 svensklärares användning av och
attityder till läroböcker.

Stephanie Jamei

Språk- och litteraturcentrum

Handledare: Bibi Jonsson

2014-06-05

Stephanie Jamei

SSLK03

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Introduktion.....	3
1.2 Syfte och frågeställning.....	4
2. Metod	4
2.1 Datainsamling.....	4
2.2 Urval och procedur.....	5
2.3 Kvantitativ metod och teori.....	6
2.4 Enkätens utformning.....	7
2.4.1 Bakgrundsfrågor.....	8
2.4.2 Svensklärarnas användning av läroböcker.....	8
2.4.3 Läroböcker i fokus.....	9
2.4.4 Svensklärarnas uppfattning om och attityder till läroböcker.....	9
2.5 Etiska och moraliska aspekter.....	9
3. Teoretiska utgångspunkter	10
3.1 Tidigare forskning.....	10
3.2 Definitionen av lärobok/ läromedel.....	12
3.3 Läroboken funktion och roll i undervisningen.....	13
3.4 Lärarnas attityder till läroboken.....	14
4. Resultat	15
4.1 Svensklärarnas användning av läroböcker.....	16
4.2 Läroböcker i fokus.....	18
4.3 Svensklärarnas uppfattning om och attityder till läroböcker läroböcker.....	20
5. Diskussion och avslutning	21
Referenslista.....	25
Bilaga 1.....	27

1. INLEDNING

1.1 Introduktion

För cirka tio år sedan gick jag i högstadiet på en grundskola i Skåne. Jag minns särskilt när jag började sjunde klass och jag och mina klasskamrater blev tilldelade läroböcker. Denna lärobok arbetade vi flitigt med under ett läsår tills vi började årskurs åtta. Då fick vi en annan bok som var anpassad för elever i årkurs 8. Detta fortsatte sedan under resten av högstadiet och även under min gymnasietid. År 2007 började jag att studera på lärarutbildningen. Redan under första terminen fick man möjlighet att praktisera och komma i kontakt med verksamheten. Under alla de år som jag praktiserade på en och samma skola i Sydsverige upptäckte jag något som i normala fall var oerhört främmande för mig, skolan använde inga läroböcker i ämnet svenska. Varför? undrade jag.

Läroböcker fanns det gott om på skolan och lärarna var stressade över sin arbetssituation eftersom det inte fanns tillräckligt med planeringstid. Hur kom det sig då att de valde bort läroboken? Min tes är att lärarna inte tycker om att bli styrda, utan vill ha friheten att själva välja sitt eget material. Oftast fick de mycket av sin inspiration från olika läroböcker så helt fria från lärobokens värld var de inte. Efter denna upptäckt från min sida, blev jag omedelbart mycket intresserad av hur andra skolor handskades med läroböcker i ämnet svenska. Jag samtalade även med vänner och kollegor som också är lärare, och de konstaterade att det var likadant på deras skolor. Har det skett någon förändring vad gäller användning och attityder av läroboken från år 2004 till idag? Denna fråga sammanfattar vad hela min studie kommer att handla om. Jag kommer även att titta på om det finns någon markant skillnad mellan de manliga respektive kvinnliga lärarna.

Under uppsatsen gång kommer jag att ta upp vilka metoder jag har tillämpat för att ha gjort detta arbete möjligt. I del ett kommer jag att behandla olika begrepp och bakgrundinformation, såsom tidigare forskning, definitionen av lärobok/läromedel, lärobokens roll i undervisningen samt attityder till och användning av läroböcker i skolan. I del två tar jag upp mitt val av metod och hur jag gick tillväga för att få mitt resultat. I del tre kommer resultatet från en enkätundersökning att presenteras. I sista avsnittet ”Diskussion och avslutning” kommer jag att diskutera all information och de resultat jag erhållit.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att få kunskap om hur svensklärarna i Sydsverige handskas med läroböcker i undervisningen och även vad deras attityd om dessa är. Frågorna som skall besvaras är följande:

- I vilken utsträckning använder svensklärarna läroböcker?
- Vad är svensklärarnas attityder till läroböcker?

2. METOD

I detta avsnitt kommer jag att berätta hur jag gick tillväga från början till slut. Först tar jag upp vilken datainsamlingsmetod jag har tillämpat. Vidare förklarar jag urvalet och hur jag gick tillväga med undersökningen. Därefter berättar jag om vilken metod jag har använt mig av samt något kort om teorin som tas upp i avsnittet ”Teoretiska utgångspunkter. Efter det nämner jag hur enkäten är utformad och hur jag tänkte kring utformningen av frågorna. Sist men inte minst tar jag upp de etiska och moraliska aspekterna.

2.1 Datainsamling

Rolf Ejvegård, professor vid Linöpings universitet, nämner i sin bok *Vetenskaplig metod* (2003) att de bästa metoderna en forskare kan tillämpa om han vill undersöka en populations åsikter eller uppfattningar är genom intervjuer eller enkätundersökningar. I en enkätundersökning brukar ett formulär med frågor att delas ut till dem som skall delta i undersökningen. Ejvegård (2003) anser också att enkäter är en bra och enkel metod att använda eftersom de inte kräver en ofantlig massa tid. Professorn nämner också att frågeformulären som skickas ut skall vara kort och koncist, eftersom respondenterna mycket sällan har tid att svara på alltför många frågor. Ejvegård (2003) menar att det finns åtta olika skäl till varför enkäterundersökningar är bättre än intervjuer:

1. Intervjuaren påverkar inte respondenten på samma sätt som han hade gjort om det vore en intervju.

2. Undersökaren har ett högre deltagande och det blir inte lika besvärligt att gå igenom svaren.
3. Enkäterna kan skickas runt om i hela landet utan större problem.
4. Respondenten kan utan stress svara på frågorna.
5. Det är enklare att gå igenom svaren.
6. Undersökaren kan, oavsett antalet deltagare, gå igenom svaren snabbare jämfört med om man istället hade genomfört en intervju.
7. Frågorna i formuläret som skickas ut ändras inte, således blir det lika för alla.
8. Alla som genomför enkätundersökningen gör det ungefär på samma gång.

Efter att jag hade läst några kapitel ur Ejvegårds bok (2003) valde jag att använda mig av en elektronisk enkät, då jag finner att denna metod var mest lämplig för min studie. Jag var intresserad av att veta i vilken utsträckning lärarna använder sig av läroböcker samt om deras attityder till läroböcker. Jag ville att så många som möjligt skulle delta i undersökningen. Enkätundersökningen genomfördes via en hemsida som är specialiserad på just enkätundersökningar ("SurveyMonkey", 2013). Denna sida samlar in data, kalkylerar, analyserar svaren och färdigställer statistiken som sedan presenteras under "Resultat". Respondenterna fick en fråga per sida som de skulle svara på, efterhand fick de klicka vidare på "nästa" och så småningom på "slutför undersökningen", och då skickades svaren in till mig för bearbetning. Eftersom hemsidan själv kunde bearbeta all data, kunde jag därmed lägga störst fokus på utformningen av frågorna.

2.2 Urval och procedur

Jag har valt att genomföra denna undersökning med ett antal högstadielärare i ämnet svenska i en kommun i Sydsverige. Det första jag gjorde var att jag gick in på kommunens hemsida. Sedan klickade jag mig vidare på en flik vid namn "Förskola och utbildning", därefter klickade jag på en annan flik, "Grundskola". Under den fliken fanns alla stadens grundskolor i bokstavsordning, både kommunala och fristående skolor. Jag bestämde mig för att kontakta varenda skola i kommunen och frågade om de ville delta i en undersökning. Jag berättade kort om mig själv och vad jag ville undersöka. Många rektorer hänvisade mig till svensklärarna på deras skola, andra tackade nej till att delta på grund av hög arbetsbelastning hos de anställda.

Under denna period som jag genomförde min undersökning var samtidigt en hektisk period för lärarna, då betygen skulle sättas och nationella prov som skulle rättas.

Jag ville ha en bra blandning av svensklärare med varierande arbetslivserfarenhet inom yrket, och valde därför att inte fokusera på en specifik målgrupp. Anledningen till att jag valde att fokusera enbart på grundskolelärare och inte både grundskole- och gymnasielärare, var på grund av att jag inte ville att mitt studieområde skulle bli alltför brett.

Min förhoppning var att minimum 25 lärare skulle delta i enkätundersökningen, det sammanlagda resultatet blev 28. Alla lärare som deltog var anonyma. När jag fick in svaren från respondenterna gick jag fortlöpande igenom dessa ett för ett och skapade stapeldiagram i Microsoft Word 2010 med hjälp av resultaten jag erhöll från enkätundersökningen. Eftersom det enbart var 28 lärare som deltog i min undersökning, är jag väl medveten om att de inte representerar Sydsveriges alla svensklärare vad gäller uppfattningar och attityder till läroböcker. Jag har därför valt att enbart fokusera på de 28 lärare som har deltagit i denna undersökning och således begränsa det till deras uppfattningar om läroboken.

2.3 Kvantitativ metod och teori

Jag har valt att tillämpa den kvantitativa metoden under i min studie, då jag tycker det är intressant att arbeta med statistik och undersökningar. Enligt Annika Eliasson (2010), filosofie doktor i sociologi och extern lektor i metod vid Köpenhamns universitet, innebär kvantitativ metod att man använder sig av matematiska kalkyler, exempelvis analys av statistik. Enkätundersökningar eller intervjuundersökningar är de metoder som oftast används i samband med den kvantitativa metoden. Undersökaren brukar då samla in data via dessa undersökningar och presentera detta i sin studie. Jan Trost (2001), filosofie doktor och professor i sociologi vid Uppsala universitet, menar på att kvantitativ metod kan uppfattas som en ”finare och bättre” (s. 17) metod, eftersom man arbetar med siffror och gör undersökningar från grunden. All data man samlar på sig blir således den primära källan i arbetet, jämfört med om man hade gjort en diskursanalys där det vanligtvis ingår sekundära källor. Diskursanalys är ett tydligt exempel på en kvalitativ studie.

Enligt Lars Torsten Eriksson och Finn Wiedersheim- Paul nämner de i sin bok *Att utreda forska och rapportera* (2006) att teori är en ytterst viktig faktor i ett forskningsarbete, eftersom den ger belägg i alla punkter man tar fram i sin uppsats. Författarna menar på att teori är "...vetenskaplig kunskap och beprövad erfarenhet som finns dokumenterad." (s. 20), d.v.s. att andra forskare har undersökt liknande ämnen och kommit fram till en slutsats som en annan forskare kan ta del av och utveckla, således byggs ny kunskap upp efter några år.

När det gäller ämnet jag har valt att undersöka - användning av och attityder till läroböcker i svenska är forskningen fortfarande relativt ny och färsk i den vetenskapliga världen. Material är således svårt att hitta. Det har inte forskats mycket i detta efter att Lgr11 publicerades, samt att det mesta utav forskningen vad gäller användning av och attityder till läroböcker mest är riktad mot andra ämnen utom just svenska. Därför är mycket utav mitt material i "Teori"-delen om användandet av och attityder till läroböcker allmänt och inte specifikt mot svenskämnet. Jag har även utgått från en del artiklar, rapporter och undersökningar som Skolverket har tagit del av.

2.4 Enkätens utformning

Jag har valt att inkludera sju frågor i min enkätundersökning, varav de sex första frågorna är bundna medan den sista är en öppen fråga (se bilaga 1). Enligt Trost (2001) innebär bundna frågor att respondenterna får olika svarsalternativ där de måste kryssa i ett eller flera av alternativen som jag på förhand har valt ut. På de öppna frågorna är deltagarna inte lika begränsade, utan kan då svara fritt och utförligt på frågan. En stor anledning till varför jag valde att inkludera sju frågor och inte fler, var i mån av tid för lärarna, då jag är väl medveten om att de inte alltid har mycket tid över på grund av hög arbetsbelastning.

Jag har delat in frågorna i fyra olika kategorier. Den första är "Bakgrundfrågor", den andra kategorin är "Svensklärarnas användning av läroböcker", den tredje är "Läroböcker i fokus" och den fjärde kategorin är "Svensklärarnas uppfattning om och attityder till läroböcker".

2.4.1 Bakgrundsfrågor

I denna kategori ville jag ta reda på lite bakgrundsfakta om deltagarna. Enligt Trost (2001) är det viktigt att man ställer dessa typer av frågor till respondenterna, eftersom det då lättare går att dra jämförelser mellan dem. Frågorna berör inte deltagarnas attityder till eller uppfattningar om något specifikt ämne, utan enbart vad respondenterna har för bakgrund. Trost (2001) menar att de typerna av frågor är faktabaserade och bygger alltså inte på deltagarnas tyckande eller åsikter.

Jag valde att ställa två frågor. Den ena frågan var om respondenten är en man eller kvinna. Jag ville veta hur många av de som deltog var män respektive kvinnor för att därnäst se om det gick att jämföra resultaten och ifall det fanns någon tydlig skillnad mellan könen. Min andra fråga var hur många år de har arbetat som svensklärare. Detta tyckte jag var en högst relevant fråga, eftersom jag ville se om det fanns någon skillnad mellan de nyare och äldre svensklärarna.

2.4.2 Svensklärarnas användning av läroböcker

En av huvudpunkterna i min uppsats var att undersöka om och hur mycket svensklärarna i en kommun i Sydsverige använder läroböcker. Enligt Trost (2001) finns det två typer av frågeställningar när det kommer till bundna attitydsfrågor som oftast kräver att respondenterna tar någon form av ställning. Den ena frågan kan vara en ”ja”- eller ”nej”-fråga och den andra i vilken utsträckning deltagaren instämmer.

Jag har utformat tre frågor under denna kategori, den första frågan handlade om de någon gång använder sig av läroböcker. Andra frågan behandlade i vilken utsträckning de använder läroböcker, och tredje och sista frågan i denna kategori undrade jag hur, på vilka sätt, använder de sig av läroböckerna. Anna Brändström, doktorand vid Luleå tekniska universitet (2003), anser att det har skett en stor förändring de senaste 25 åren. Lärarna var väldigt förtjusta i läroböckerna och använde dem flitigt för 25 år sedan, emellertid har användandet tagit en ny vändning och nu ser man alltfler lärare kritisera läroböcker och börjar istället producera eget material. Således var detta intresseväckande för mig och jag själv ville undersöka om lärarnas användning av läroböcker och ifall resultatet jag erhållit från min enkätundersökning skulle visa någon markant skillnad.

2.4.3 Läroböcker i fokus

I denna kategori var min tanke att fokusera på läroboken som ett läromedel. Brändström (2003) nämner att en och samma lärobok har numera inte med alla bitar som lärarna efterfrågar, därför vänder sig lärarna till andra böcker eller skapar eget material.

I fråga 4 och 5 (se bilaga 1) kunde respondenterna kryssa i flera svarsalternativ och i fråga 6 var det bara ett alternativ som skulle kryssas i. Enligt Trost (2001) är det bra att använda denna typ av svarsalternativ när man inte vill begränsa respondenten, samtidigt som han eller hon ska kunna ha en möjlighet att få välja fler alternativ. Första frågan under denna kategori undrade jag under vilka moment de använder sig av läroboken. Detta på grund av att jag ville se ifall det fanns några särskilda moment som drog dem mer till läroboken jämfört med andra. Min andra fråga ställde jag på följande sätt: ” Vilka läroböcker använder du mest?”, denna fråga ställde jag främst för att stilla min nyfikenhet, eftersom jag ville se ifall det fanns någon lärobok som utmärkte sig. Tredje frågan undrade jag om lärarna upplever att det finns tillräckligt med läroböcker på skolorna.

2.4.4 Svensklärarnas uppfattning om och attityder till läroböcker

Sista frågan jag ställde i den elektroniska enkäten behandlade lärarnas attityder till läroboken, vilket var en annan central punkt i denna uppsats. Eftersom det var en öppen fråga fick lärarna fritt svara på vilka för- och nackdelar de finner med läroboken. Det var även under denna fråga det gick att ta del av lärarnas sanna åsikter och vad de i själva verket tyckte om läroboken. Malin Sveningsson, Mia Lövheim och Magnus Bergquist nämner i boken *Att fånga nätet* (2003) att det viktiga att tänka på med öppna svar är att se till att formulera frågeställningarna så att det stimulerar respondenten till att ge utförliga svar. Om en fråga är intressant för den som skall svara kommer svaren att vara intressanta och hålla en hög kvalitet, samtidigt som respondenten ger ett reflekterande och ett utvecklande svar.

2.5 Etiska och moraliska aspekter

Enligt Trost (2001) är det viktigt att man på förhand tänker på hur vissa frågor kan komma att provocera eller uppröra deltagarna. Professorn menar på att frågorna skall vara objektiva och

neutrala och att man som undersökare bör tänk på hur frågorna kan uppfattas av respondenten. Trost (2001) nämner ett exempel på detta. En fråga såsom denna kan enkelt missuppfattas och samtidigt kan bygga upp irritation hos respondenten, till exempel ”Känner du dig ensam?” (s. 89). Istället menar Trost (2001) att man kan ställa samma fråga på följande sätt, ”Tror Du att många här i kvarteret känner sig ensamma” (s. 89), således behöver inte respondenten känna sig utpekad och obekvämt.

När jag kontaktade rektorerna och lärarna i en kommun i Sydsverige var jag mycket noga med att det skulle framgå att undersökningen var frivillig och alltså inget tvång. Ejvegård (2003) menar på att det är förbjudet att tvinga människor att delta i en forskning om de inte har givit sitt medgivande. Professorn nämner också att det är viktigt att man återger exakt vad vederbörande har sagt, så man inte vittnar fel information. Jag har försökt att citera och referera respondenterna så noga som möjligt, således blir det sanningsenligt och mina egna åsikter framträder inte.

Alla de som har svarat på enkäten förblir anonyma. Vetenskapsrådet (2003) nämner begreppet ”Konfidentiellkravet” vilket innebär att respondenterna är anonyma under undersökningens gång, alltså kan inte ett specifikt svar kopplas till en specifik person. Svaren som erhålls förvaras på ett betryggande och säkert sätt.

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

3.1 Tidigare forskning

Användning av och attityder till läroböcker i svenskämnet det senaste decenniet är fortfarande nytt i forskningsvärlden. I en rapport som Skolverket har redovisat ”Läromedlens roll i undervisningen” (2006) nämns hur lärarna i stor utsträckning fortfarande använder sig av läroböcker i sin undervisning, medan få väljer att vara utan. Rapporten visar också på att det inte finns någon större skillnad i användningen av läroböcker mellan yngre och äldre lärare. Är man ny som lärare är det lätt att man under sin första period inom yrket vänder sig till läroboken som stöd för att få in grunden i sin planering. Är man en äldre lärare som har arbetat i mer än tio år kan det vara så att läraren har använt läroboken i flera år och trivs och känner sig bekväm med den. Rapporten nämner också om en norsk studie där de berättar att lärare som undervisar i ämnen som behöver en stark och tydlig struktur, som till exempel i

naturorienterande ämnen och engelska, är mer beroende av läroboken. Detta på grund av att ämnena behöver en klar rutin för att det ska bli någon form av kvalitet i undervisningen, utan att eleverna blir förvirrade eller drabbas av förlust av värdefull kunskap. Lärare som undervisar i ämnen där tydlig struktur inte är lika viktigt, som till exempel i samhällsorienterande ämnen eller i svenska, används läroboken inte lika frekvent. Här säger rapporten att eleverna har enklare att ta till sig sina ämnen utan att bli förvirrade, detta på grund av att de olika momenten i ämnena inte är lika beroende av varandra. Lärare i de sistnämnda ämnena är inte lika beroende av läroboken heller, eftersom de använder andra läromedel vid sidan av.

Enligt Sören Levén (2003), VD på Q-Steps (ett företag som mäter kvalitén på skolor runtom i Sverige) har lärarna en god attityd till läroböcker, eftersom den ger rätt stöd till eleverna. Lärarna som deltog i denna undersökning anser också att deras arbetsbörda minskar och att läroböcker även är ett stöd till lärarna själva. I samma undersökning berättar en lärare som har svenska som sitt undervisningsämne att det finns få böcker som har med alla de viktiga bitarna som många lärare efterfrågar, vilket gör att de får tillverka mycket av annat material själva.

Ann-Christine Juhlin Svensson nämner i sin doktoravhandling *Nya redskap för lärande* (2000) att det finns två olika inriktningar utav lärare vad gäller läromedelsanvändning:

- Traditionella lärare
- Moderna lärare

De traditionella lärarna förhåller sig mest till läroboken, då de upplever att den ger eleven det mest nödvändiga och väsentliga. Traditionella lärare upplever också att de kan förlita sig på läroboken eftersom den överensstämmer väl med kurplanen. Enligt Juhlin Svensson (2000) är boken en form av trygghet både för läraren och eleven. En fast lärobok som används frekvent i undervisningen väljs ut med omsorg, oftast inom ämnesarbetslagen. Traditionella lärare brukar heller inte arbeta mycket utanför läroboken.

Den moderna läraren tycker om att arbeta fram sitt eget material. De utgår ifrån var eleven befinner sig kunskapsmässigt samt vilka intressen denne eller denna har och bygger på uppgifter utifrån det. Eleverna ses som individer och undervisningen blir anpassad efter deras behov – i detta fall används läroboken av moderna lärare som ett komplement till undervisningen. Det mesta av materialet som bearbetas tas bland annat från Internet, andra böcker och växling av idéer med andra kollegor. Moderna lärare arbetar numera ämnesövergripande. Enligt rapporten "Läromedlen roll i undervisningen" (2006) från

Skolverket (2006) som tidigare har nämnts i min uppsats hävdas att moderna lärare ”planerar undervisningen tillsammans med eleverna” (s. 71), således behöver moderna lärare inte vara beroende av läroboken. Läraren tar med elevernas intressen och önsknings, samtidigt som han eller hon kontrollerar att materialet överensstämmer med kursplanen.

Anna Brändström, doktorand vid Luleå tekniska universitet, skriver i sin artikel ”Läroboken-något att fundera på” (2003) att läroböcker både kan hjälpa och stjälpa. De flesta läroböcker liknar varandra och det finns inte mycket variationen. Brändström (2003) anser att en blandning av teoretiska och praktiska läroböcker bör finnas. Variationen av läromedel är alltså ytterst nödvändigt, eftersom alla elever tar in kunskap och lär på olika sätt. En rejäl satsning på väl genomförda lärarhandledningar är också viktigt menar Brändström (2003) som kan komplettera läroboken, samt att det finns läroböcker där man kan arbeta i projektform. Forskaren skriver också att lärarna skall våga arbeta mer utanför läroboken, då detta kan öka kvalitén i undervisningen.

3.1 Definitionen av lärobok/läromedel

Lärobok och läromedel är två begrepp som många anser vara svåra att skilja på. I en rapport som Skolverket (2006) har tagit del av beskrivs läromedel som ett komplext begrepp, eftersom det inte finns en klar definition av termen. Slår man upp begreppet ”Lärobok” i Nationalencyklopedi (2014) hänvisar de till ”läromedel”. Enligt uppslagsverket är läromedel ett betydelsefullt verktyg i många lärares undervisning. Exempel på läromedel är främst läro- och övningsböcker, men det kan likaså vara ordböcker, film och musik. Staffan Selander, professor i didaktik på Stockholms universitet, berättar i en artikel på Skolverkets hemsida (2012) läroböcker och läromedel går hand i hand, eftersom läromedel infattar ”pedagogiska texter för informellt lärande” (s. 1) vilket innehållsmässigt också finns läroboken.

Går man tillbaka till läroplanen år 1980 skriver de att ”[L]äromedel är sådant som lärare och elever kommer överens om att använda för att nå uppställda mål” (s. 14). I nuvarande läroplan för grundskolan ligger det på rektorns ansvar att eleverna har tillgång till ”...läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel...” (Lgr11, s. 18)

3.2 Lärobokens funktion och roll i undervisningen

Enligt Katrin Lilja Waltå (2011), universitetsadjunkt vid Uppsala universitet, är lärobokens främsta funktion att informera, påverka och att sätta en norm på vilken kunskap som bör inhämtas i olika årskurser. Läroböckerna i svenskämnet brukar innehålla sju olika avsnitt: läsa, skriva, tala och lyssna, berättande texter (exempelvis utdrag ur litterära verk, litteraturhistoria samt utdrag från modern litteratur från 2000-talet) sakprosa, språkbruk och information och källor.

Anders Calderon har skrivit en artikel ”På vilket sätt kan läromedel styra undervisningen?” (2012) på Skolverkets hemsida, om att somliga lärare upplever att de blir alltför styrda av läroboken, vilket uppfattas till viss del som negativt. Tom Wikman, lektor i pedagogik vid Åbo Akademi i Finland (2004), delar samma uppfattning som Calderon (2012). Han anser att läroboken inte är anpassad för elever med olika förutsättningar, utan är mer inriktad mot elever i en grupp som befinner sig på samma kunskapsnivå. Wikman (2004) menar på att det är oerhört viktigt att läroboken representerar och ger en verklig bild av verkligheten. Eleverna måste få chans att kunna lösa problem som händer i ”det verkliga livet” (s.86), menar han. Lärarna bör använda autentiska texter och andra läromedel för att komplettera läroboken, då det inte är tillräckligt att använda enbart läroboken i undervisningen, dels på grund av skälen som nämnts, dels för att elevernas motivation sänks. Emellertid nämner Juhlin Svensson (2000) som har intervjuat flera lärare att de inte upplever läroboken som styrande utan mer som ett stöd eftersom de själva får välja om de ska använda sig av läroboken eller inte. Läroboken är även konstruerad så att lärarna ska kunna arbeta med vilka moment som helst, och hoppa från det ena avsnitt till det andra utan att känna sig tvingade till att börja i någon speciell ordning.

Enligt Wikman (2004) har läroboken en ”*kunskapsgaranterande, auktoriserad roll*” (s. 87) vilket menas att läroboken ger läraren till en viss grad auktoritet och makt, eftersom eleverna till största del litar på att läroboken tillhandahåller de kunskaperna eleverna behöver. När läraren talar inför klassen kan hon lätt bli avbruten eller ifrågasatt av eleverna, dock brukar samma fall inte ske vad gäller läroboken. Wikman (2004) menar på att läroboken har en större status och att eleverna inte brukar kritisera eller ifrågasätta det som står i läroboken, då de merendels är medvetna om att den går hand i hand med kursplanen.

Enligt en rapport som Skolverket (2006) har tagit del av har läroböcker fortfarande en stor påverkan på undervisningen. Forskarna menar att lärarna anser att läroböckerna fortfarande stämmer överens med deras ”pedagogiska grundsyn” (s. 14), således väljer de att

använda läroböcker i viss utsträckning. I rapporten hävdas det också att språk, matematik och naturorienterande ämnen, är ämnen där läroböcker används mest. Däremot delar inte Rikard Vinde (2013), VD för Svenska Läromedel (Läromedelsförlagens branschorganisation), samma åsikt gällande läroböcker. Han anser att läroböckerna har börjat ta mindre plats i undervisningen de senaste åren, vilket kan vara en nackdel menar han, eftersom lärarna planerar lektioner tämligen fritt utifrån eget material. Detta kan leda till att eleverna inte får de nödvändiga kunskaper som behövs i ämnet, då eget material inte alltid följer kursplanen lika religiöst som läroböckerna.

Anna Adolfsson, skriver i sitt examensarbete (2010) att lärarna till största del använder sig av läroboken i svenskämnet, dock är de oftast inte fast vid en bok utan väljer att använda sig av åtskilliga andra läroböcker. En lärare som Adolfsson (2010) har intervjuat nämner att hon litar på att hon vet tillräckligt om sina elever för att känna till vad de exakt efterfrågar kunskapsmässigt, hon är noga med att inte bli alltför styrd av läroboken. En annan lärare nämner att elever som följer läroboken kan uppnå ett godkänt betyg men inte högre än så, i sådant fall måste man ta in annat material som kompletterar, menar hon.

I ett annat examenarbete, ”Hur används läromedel i lärarens arbete?” skrivet av Cecilia Holmgren, Eleonore Johansson och Maria Björklund (2006) berättar författarna att obehöriga lärare på skolor runtom i Sverige är mer beroende av läroböcker jämfört med behöriga lärare som oftast planerar utanför boken. Obehöriga lärare har till största del svårare att planera eget material, eftersom de är osäkra på vad som exakt skall ingå i undervisningen. Behöriga lärare är säkrare i sin roll, eftersom de under sin utbildningstid har fått lära sig vad som skall ingå i undervisningen. Behöriga lärare känner sig tillräckligt säkra över sina kunskaper i ämnet. Holmgren, Johansson och Björklund (2006) anser att lärarna med mer erfarenhet använder läroböcker mer sällan än övriga lärare, eftersom de upplever att de har gått igenom kursplanen och läroböcker ett flertal gånger och är således kunniga inom ämnet och har allt under kontroll.

3.4 Lärarnas attityder till läroboken

Ann-Christine Nell och Andreas Svensson har genomfört en undersökning i sitt examensarbete ”Läroboken och läromedlet en utmaning?” (2009) och fick fram att mer än hälften av de 30 lärare som deltagit i undersökningen har en relativt positiv attityd till läroboken, då de anser att den har en stor betydelse i deras undervisning. Lärarna uppfattar att

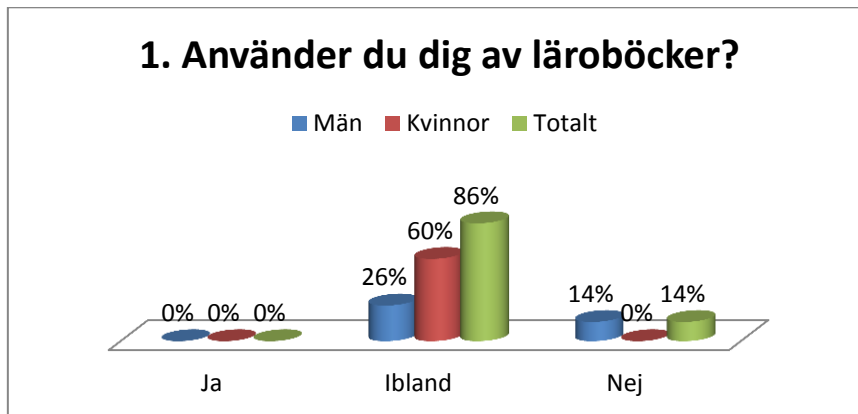
läroboken ger dem en viss ”trygghet, inspiration och vägledning” (s. 24). Språklärare använder även grammatikböcker och skönlitteratur som komplement. Emellertid anser lärarna att läroboken i viss utsträckning inte är anpassade för elever med särskilda behov, eftersom läroboken kräver att alla elever ligger på samma kunskapsnivå. Somliga lärare anser heller inte att läroboken stämmer överens med deras personlighet och hur de är som lärare. Enligt Holmgren, Johansson och Björklund (2006) beror användandet av läroboken på lärarnas inställning och uppfattning om den. Somliga föredrar att ha den mer frekvent i undervisningen, medan andra föredrar att komplettera genom att producera sitt eget material. Författarna nämner också att en annan positiv del med läroböcker, enligt lärarna, är att de minskar på deras arbetsbörda och hjälper dem med ordning och struktur i undervisningen. Emellertid är alla lärare inte helt positivt inställda till läroboken.

Lite mer än hälften av deltagarna i undersökningen som genomfördes av Holmgren, Johansson och Björklund (2006) bedömer att läroboken styr lärarna alltför mycket. En annan nackdel, menar de, är att läroboken inte alltid stämmer överens med verkligheten. Ibland kan eleverna ha svårt att relatera till den, eftersom vissa läroböcker har passerat sitt ”utgångsdatum” då skolorna inte alltid har resurser till att köpa in nya böcker varje år. Sofia Bergvall och Inga Näslund skriver i sitt examensarbete ”Alla använder läroböcker! Vad finns det för andra sätt liksom?” (2009) att om läroboken styr undervisningen är det något som är fel, då det är läraren som ska styra sin undervisning och inte läroboken. Författarna nämner också att man ska våga att ifrågasätta läroboken, eftersom den inte garanterar att eleven kommer att klara sig i sitt ämne. Andra nackdelar som Bergvall och Näslund (2009) presenterar i sitt arbete är att läroböcker kan uppfattas av eleverna som ensidiga, tråkiga och att eleven lätt kan tappa motivation om läraren inte har variation och olika metoder i undervisningen.

4. RESULTAT

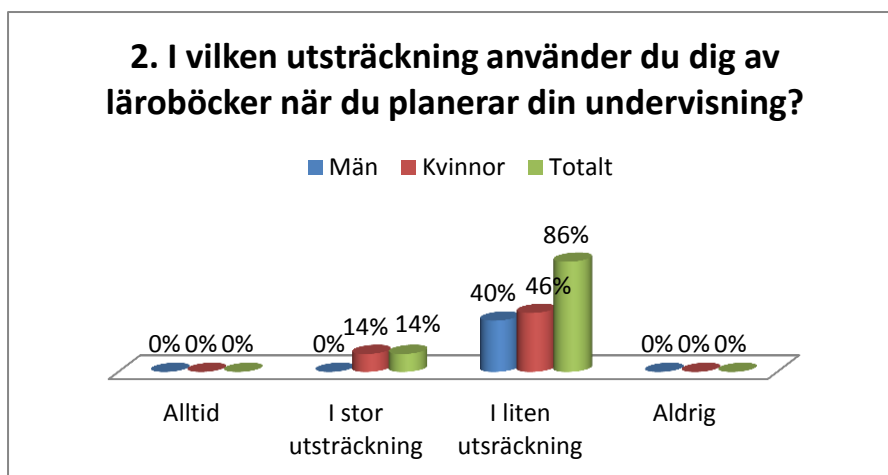
Resultatet är baserat på den enkätundersökning jag har genomfört med 28 svensklärare runt om i Malmö. Frågorna bygger på deras användning och attityder till läroböcker. Detta blir således resultatet utifrån deras åsikter och upplevelser kring läroböcker i ämnet svenska.

4.1 Svensklärarnas användning av läroböcker

Jag började med frågan ”Använder du dig av läroböcker?” för att bilda mig en uppfattning om lärarnas inställning till läroböcker. Undersökningen visade att totalt 14 % svarade ”nej”. Den märkbara skillnaden låg mellan de manliga och kvinnliga lärarna, då männen stod för totalsumman, medan kvinnorna stod för 0 %. Enligt min undersökning använder ingen av de 28 lärarna läroböcker ideligen, då ingen svarade ”ja”.

Majoriteten av lärarna svarade att de använder läroböcker ibland. Dock var det kvinnorna som stod för mer än hälften av totalsumman, medan männen stod för 26 %.

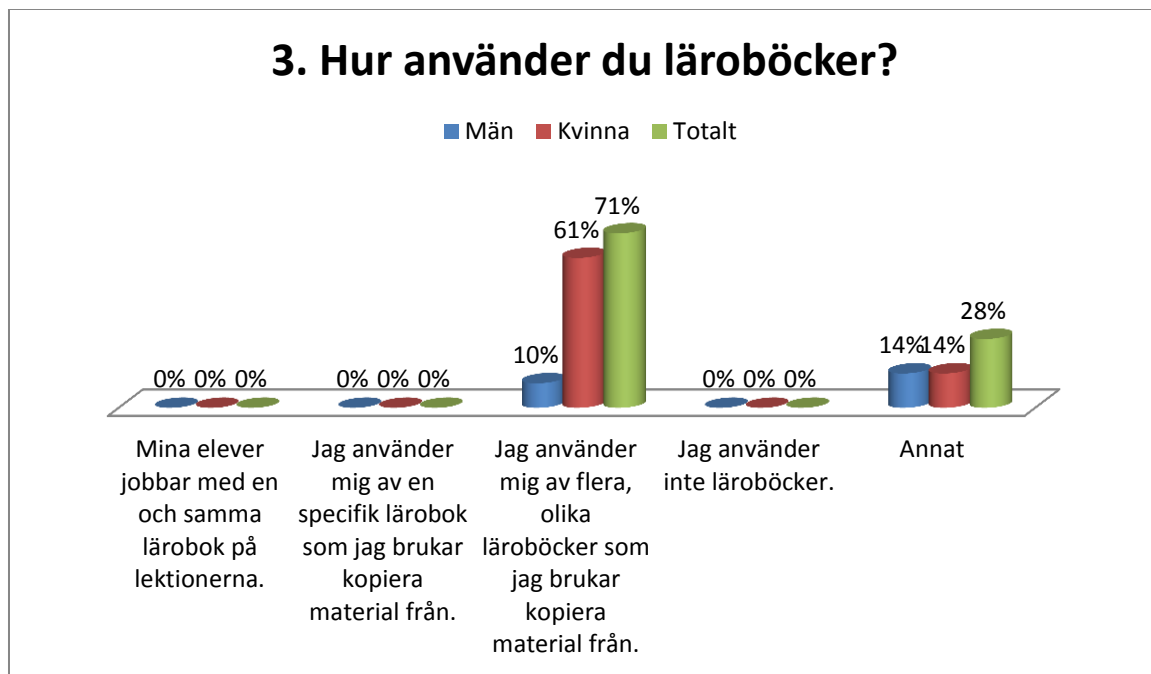

För mig räckte det inte att endast undersöka om lärarna använder sig av läroböcker. Jag ville ävenledes veta i vilken utsträckning och hur ofta de används av lärarna. Majoriteten använder läroböcker i liten utsträckning när de planerar lektioner. Det var nästintill jämnt fördelat mellan båda könen, då de kvinnliga lärarna stod för 46 % och de manliga 40 %.

Endast 14 % använder läroböcker i stor utsträckning och största andelen var kvinnor.

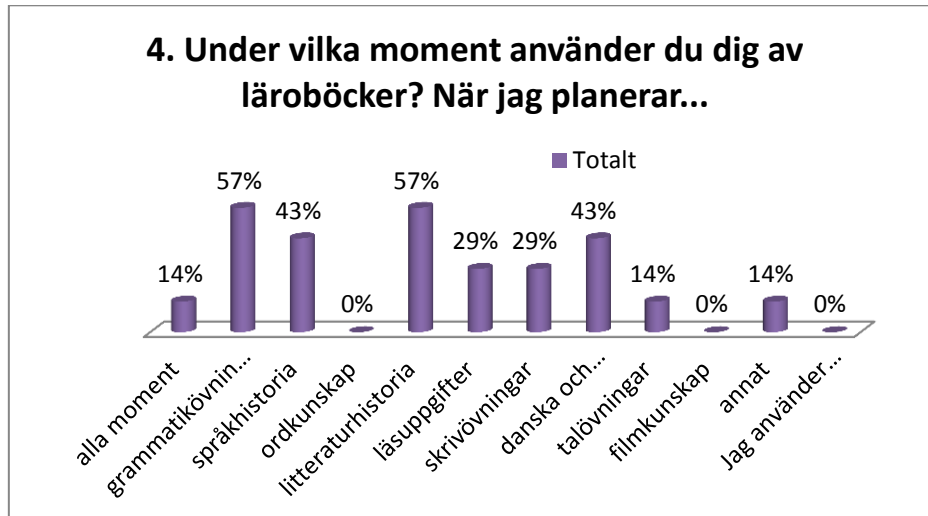

Svarsalternativen ”alltid” och ”aldrig” fick 0 %, då dessa lärare inte använder sig av läroböcker vid varje tillfälle, dock endast i vissa fall.

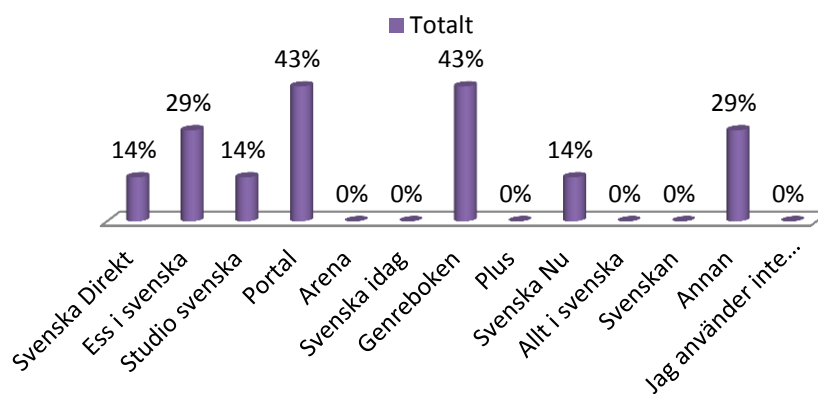
Totalt 71 % av lärarna använder sig av flera, olika läroböcker som de kopierar material från. Under detta svarsalternativ var det de kvinnliga lärarna som dominerade med 61 %. De manliga lärarna dominerade under svarsalternativet ”Annat” och gav olika typer av svar. En lärare skrev att han varierar, då han dels kopierar från olika läroböcker, dels kan det vid vissa tillfällen förekomma att eleverna arbetar med en och samma bok under en längre period. En annan lärare berättar följande: ”Jag planerar min lektion utifrån en lärobok, men har genomgångar utan lärobok. Mest för att checka mig själv så eleverna får den kunskap som krävs”. En tredje lärare sade såhär: ”Jag tar mycket av mitt material på lektion.se, jag tycker de har bra grejer där. Jag brukar även prata med kollegorna och vi planerar givetvis inom arbetslaget, så det kan vara våra egna idéer också såklart. Självklart händer det att man tar material från böcker också.” Vad gäller att arbeta med samma lärobok, kopiera från enbart en specifik bok eller att inte använda sig av läroböcker, var det 0 % av lärarna som kryssade i dessa.

4.2. Läroböcker i fokus

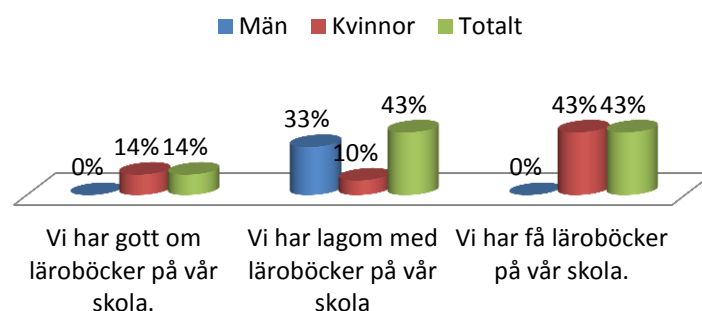
Lärarna fick välja mer än ett svarsalternativ om de önskade. Mer än hälften av alla kvinnliga och manliga deltagare (57 %) som genomförde enkätundersökningen använder sig av läroböcker när de främst planerar grammatikövningar och litteraturhistoria. På andra plats kom språkhistoria samt danska och norska. Med totalt 29 % hamnar läsuppgifter och skrivövningar på tredje plats. Cirka en sjundedel av lärarna tar hjälp av läroböcker när de planerar undervisning för alla olika moment, medan andra enbart använder sig av läroböcker när de planerar talövningar. Lärarna som valde ”annat” berättade bland annat att de kommer i kontakt med läroböcker när de framförallt förbereder eleverna inför nationella prov. En annan lärare berättade att han använder olika läromedel när han främst går igenom skrivregler. Inga lärare som deltog i undersökningen använder läroböcker när de planerar ord- eller filmkunskap.

5. Vilka läroböcker använder du mest?

I denna fråga fick lärarna välja flera svarsalternativ. Av 28 lärare använder 43 % Portal och Genreboken, medan 29 % av lärarna använder sig av Ess i svenska. De som kryssade i ”annan” lade till andra läroböcker som Magasinet och Zick Zack Lärummet. På tredje plats hamnade följande läromedel: Svenska Direkt, Studio svenska och Svenska Nu, de resterande böckerna Arena, Svenska idag, Plus och Svenskan används inte av deltagarna.

6. Hur ser tillgången av läroböcker ut på er skola?

Svarsalternativ två och tre hamnade på delad första plats. Det råder en tämligen markant skillnad mellan kvinnorna och männen, hela 43 % tycker att de har tillräckligt med läroböcker på skolan, varav 33 % av dessa är manliga lärare. De resterande 10 % är alltså kvinnliga lärare. Majoriteten av kvinnorna anser att de har för få läroböcker på skolorna, medan 14 % bedömer att de har gott om läromedel.

4.3 Svensklärarnas uppfattning om och attityder till läroböcker

7. Vad skulle du säga är en för- respektive nackdel med läroböcker?

I min sista fråga valde jag att använda mig av en öppen fråga, således blir deltagarna inte styrda utan istället kan berätta fritt om sina åsikter kring läroböcker. Jag kommer inte att redovisa svaren från alla 28 lärare som jag har mottagit, då många av svaren liknar varandra. Jag har istället valt att framhäva några. En kvinnlig lärare som har arbetat som svensklärare i två år säger såhär:

Innan jag började jobba som lärare var jag väldigt ”anti-läroböcker”, eftersom jag tyckte att det var något som ”lata” och ”okreativa” lärare använde. Själv skulle man hittat på allt sitt material från scratch. Gud, vad fel man hade! Jag måste säga att efter att ha jobbat som lärare i två år har jag ändrat min uppfattning om läroböcker. Jag skulle inte vilja påstå att jag använder mig av dessa hela tiden, men jag får mycket av min inspiration därifrån. Oftast är läroböcker faktiskt något som man kan luta sig tillbaka mot och det finns mycket bra i läroböcker faktiskt. Jag vet inte vad jag hade gjort utan läroböcker.

(Enkätundersökning, 2013)

En annan kvinna som har arbetat som svensklärare i tio år tycker att en fördel med att arbeta med läroböcker är främst att man följer kursplanen, dock tycker hon att det är trist för eleverna att arbeta med en och samma bok. En tredje kvinna, även hon har arbetat i tio år som lärare, anser att ”en del läroböcker har bra innehåll och bra förklaringar på olika företeelser” (Enkätundersökning, 2013), vilket hon då tyckte var en fördel. Nackdelen tycker hon är att ”det inte finns läroböcker som har allt, dessutom förändras läroböcker inte i samma takt som samhället och språket” (Enkätundersökning, 2013).

En manlig svensklärare som har arbetat som lärare i fem år uppfattar läroböcker på följande sätt: ”[Fördelen är att] eleverna får tydlighet och ett sätt använda olika lärostilar. Nackdel: Begränsade uppgifter som inte alltid är inspirerande eller täcker kunskapskraven. Inte heller anpassade efter elever med särskilda behov.” (Enkätundersökning, 2013). En annan kvinnlig svensklärare som har arbetat som lärare i tre och ett halvt år säger såhär: ”Fördel: Man slipper komma på allt själv. Slipper leta upp lämpliga textutdrag/texter. Nackdel: För mycket styrning av vad man ska göra.” (Enkätundersökning, 2013) En annan lärare instämmer med föregående lärare och uppfattar också att nackdelen med läroböcker är att det kan bli ”för stelt och styligt” (Enkätundersökning, 2013).

Ett annat svar jag mottog av en svensklärare som arbetat med ämnet i 13 år anser att

fördelen med läroböcker är att de inte ”kräver så mycket förarbete och har elevwebb. [Nackdelen är att] det finns risk för att läromedlet styr undervisningens innehåll istället för elevernas behov” (Enkätundersökning, 2013)

5. DISKUSSION OCH AVSLUTNING

Innan denna studie går mot sitt slut vill jag gå tillbaka till frågorna som ställdes i första avsnittet: ”I vilken utsträckning använder svensklärarna läroböcker?” och ”Vad är svensklärarnas attityder till läroböcker?”. Om vi börjar med första frågan ”I vilken utsträckning använder svensklärarna läroböcker? Tidigare forskning (Skolverket, 2006) nämner att lärarna år 2006 fortfarande använder läroböcker i stor utsträckning. Det nämns också i samma rapport att användningen av läroböcker inte skiljer sig mycket mellan nyexaminerade lärare och lärare med flera års erfarenhet. Emellertid kan det vara så att nyexaminerade lärare känner osäkra i sin lärarroll i början och tar således hjälp av läroboken, men sedan bygger på sitt eget material efterhand. Lärarna med fler års erfarenhet har antagligen redan testat på det mesta och således vet vad som främjar dem och eleverna bäst, i detta fall, läroboken. Att tidigare forskning har påvisat att lärarna fortfarande använder sig av läroboken i stor utsträckning var mycket intressant för mig, eftersom resultatet i min undersökning visade precis tvärtom.

Majoriteten av de 28 lärare som deltog i enkätundersökningen svarade att de någon gång använder sig av läroböcker men att de använder böckerna i liten utsträckning i svenskämnet. Det var även jämt fördelat mellan de manliga och kvinnliga respondenterna, emellertid fanns det enstaka manliga lärare som svarade att de aldrig använder sig av läroböcker medan kvinnorna svarade att de i alla fall använder läromedlet någon gång. Att så många har svarat att de använder läroboken i liten utsträckning kan bero på att lärarna känner sig alltför styrda utav läroboken. Wikman (2004) anser också att en annan viktig punkt till varför lärarna rör sig ifrån läroboken alltmör är på grund av att boken inte är individanpassad. För att arbeta med boken från pärm till pärm krävs det att eleverna befinner sig på samma nivå kunskapsmässigt, vilket vanligen inte är troligt. En annan central punkt Wikman (2004) trycker på är att läroboken måste överensstämma med det verkliga livet. Eleverna måste kunna se sambandet. Texterna de läser bör spegla samhället och eleverna skall kunna relatera

i viss mån till texterna. Utgår man från min enkätundersökning kan en viktig punkt, till varför man inte längre använder läroboken lika frekvent, vara att lärarna har tröttnat på att texterna i boken inte stämmer överens med det verkliga livet. Texterna är inte aktuella och eleverna har svårt att sätta sig in i texternas sammanhang, framförallt om det är svagare elever.

Emellertid verkar det inte längre som att lärarna bara använder en och samma lärobok under ett läsår i svenskämnet, men flera olika böcker som de tar inspiration ifrån. Enligt Vinde (2013) gjordes en undersökning som bekräftade att det numera är ovanligt att varje elev har varsin lärobok, såvida de inte har matematik eller naturorienterade ämnen. Vinde (2013) menar på att många lärare har börjat kopiera alltmer från olika böcker, mer än vad som är tillåtet. Enstaka lärare som svarade på enkäten berättade att de ibland tar lektionsmaterial från lektion.se eller att de själva skapar egna uppgifter tillsammans med arbetslaget. Enligt Juhlin Svenssons (2000) teori, om att det finns traditionella och moderna lärare, kan man fastställa att majoriteten av respondenterna i min undersökning hör till kategorin ”moderna lärare”, då de arbetar fram sitt eget material och inte är i lika stor utstäckning beroende av läroboken som de ”traditionella lärarna”.

Enligt Lilja Waltå (2011) bör läroböcker i svenska innehålla följande sju avsnitt: läsa, skriva, tala och lyssna, berättande texter, sakprosa, språkbruk, och information och källor. I enkätundersökning redovisas att majoriteten av lärarna använder läroboken främst när eleverna skall arbeta med språkbruket eller litteraturhistoria (se diagram 4), på andra plats är det språkhistoria samt danska och norska. Anledning till att det ser ut som så kan vara på grund av att lärarna upplever att det är enklare att planera skrivövningar eller läsuppgifter, men tycker att det är svårare att ”uppfinna hjulet” vad gäller språkhistoria och litteraturhistoria. En klok vän till mig, som också är lärare, berättade för mig en gång att ämnen som språk- och litteraturhistoria kan man inte hitta på hur som helst, utan materialet måste vara baserat på sann fakta samtidigt som det kräver att man har en viss struktur när man undervisar i de specifika ämnena.

Vad gäller vilken lärobok svensklärarna föredrog mest var *Portal* och *Genreboken* klara vinnare. Efterhand är det lätt att vara efterklok, då jag kom underfund med varför jag inte frågade varför de tyckte som de gjorde. Jag själv evaluerade en av böckerna, *Portal* (2012) och insåg att mycket utav det de behandlar överensstämmer väl med kursplanen. Boken har med alla bitar som kursplanen kräver. Boken innehåller även alla de sju avsnitten (Lilja Waltå, 2011) som tidigare nämnts i mitt arbete.

De flesta av lärarna som deltog i undersökningen uppfattade att de antingen hade lagom eller få läroböcker på skolorna. Enligt skolverkets läroplan är det rektorns ansvar att se till att

”skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel” (Igr11, s. 18). Således bör det finnas tillräckligt med läroböcker på alla skolorna, om inte rektorn själv väljer bort böckerna av någon anledning.

Om vi går vidare till nästa fråga, ”Vad är svensklärarnas attityder till läroböcker?” anser tidigare forskning att attityden till läroboken beror främst på om man är en traditionell eller moderna lärare. Oftast är man väldigt förtjust i läroboken eller så vill man hitta sin egen väg och skapat sitt eget material. När de 28 lärarna blev tillfrågade om de använder sig av läroböcker svarade majoriten ”Ibland”, varav de flesta som svarade var kvinnor. När lärarna blev tillfrågade om för- och nackdelar med läroböcker, svarade de flesta att fördelen med läroboken är att det inte krävs lika mycket förarbete, då mycket av materialet redan är färdigt. En annan fördel var också att läroböcker följer kursplanen. Enligt Vinde är det viktigt att använda läroböcker, då de ger undervisningen ”en röd tråd” (Skolvärden, 2013) eftersom de strikt följer kursplanen. Några lärare ansåg också att läroböckerna ger bra förklaringar och har bra innehåll, läroböcker är alltså en trygghet lärarna kan falla tillbaka på. Nell och Svensson (2009) är också inne på samma linje, de menar att läroboken fungerar som en inspirationskälla där lärarna ska finna trygghet och stöd, utan att känna att det bli hög arbetsbelastning. En annan fördel läroboken för med är att den hjälper läraren till viss del med struktur och ordning.

Vad gäller nackdelarna, ansåg majoriteten av respondenterna att det finns en viss risk för att läroböckerna styr undervisningens innehåll och att den inte tar hänsyn till elever med särskilda behov. Enligt Calderon (2012), kan och skall lärarna själva anpassa undervisning efter elevernas behov oavsett läromedel, eftersom lärarna oftast ”har ett öga” (s. 1) för vad eleven efterfrågar. Bergvall och Näslund (2009) är inne på samma spår och menar på att det inte är läroboken som ska styra undervisningen, utan läraren själv då det är lärarens uppgift. Av de som svarade på enkäten var det somliga som också betonade att en stor nackdel med läroböcker är att de inte har allt, samt att läroböckerna inte heller förändras i takt med samhället. Enligt Jämterud (2012) finns det fortfarande många skolor som har kvar sina gamla läroböcker som inte följer den nya kursplanen. En annan nackdel som lärarna upplever med läroboken är att den inte stämmer överens med verkligheten, vilket kan bli ett problem, menar Bergvall och Näslund (2009), eftersom eleverna inte kan relatera till texterna och uppgifterna de får. Således kan det bli svårare för eleven att ta till sig kunskaperna, framförallt om de är svaga elever som behöver särskilt stöd. Wikman (2004) anser att svensklärarna behöver arbeta alltmer med autentiska texter, han menar på att det inte är tillräckligt att enbart använda

läroboken, utan läroboken behöver kompletteras med andra uppgifter.

Avslutningsvis kan man fastställa att svensklärarna inte nyttjar läroböcker i samma utsträckning som de brukade för tio år sedan. De största anledningarna är att lärarna dels inte vill känna sig styrda utav läroboken, dels för att läroboken inte är anpassad efter elever med särskilda behov. Moderna lärare börjar ta en större plats i skolans värld och många vågar alltmer ifrågasätta och planera utanför läroboken. Emellertid finns det fortfarande kvar en stor skara lärare som känner att läroboken ger dem inspiration, trygghet och sänker deras arbetsbelastning. Den nya kursplanen (Lgr11) låter lärarna använda sin kretivitet och uppfinningsrikedom på ett helt annat sätt jämfört med innan. Vad gäller användning av och attityder till läroboken ur ett manligt och kvinnligt lärarperspektiv i min undersökning, var den enda stora skillnaden att männen kryssade i att de aldrig använder sig av läroböcker, medan kvinnorna i alla fall någon gång använder sig av läroböcker. Oavsett om det är en kvinnlig eller manlig lärare, lärobok eller icke lärobok, har de flesta bra koll på vad deras elever i slutändan behöver.

REFERENSLISTA

Primär källa

Enkät av Jamei, Stephanie, *Läroböcker – Ris eller ros?*. Utskickad till olika grundskolor i Sydsverige den 10 maj 2013.

Sekundära källor

Bohlin, S., Brunosson, C., Greczanik, L. & Johansson, M. (2012). *Portal: svenska 7-9*. Malmö: Gleerups

Ejvegård, R. (2003). *Vetenskaplig metod*. Studentlitteratur: Lund

Eliasson, A. (2010). *Kvantitativ metod från början*. Studentlitteratur: Lund

Juhlin Svensson, A-C. (2000) *Nya redskap för lärande: Studier av lärares val och användning av läromedel i gymnasieskola*. HLS Förlag: Göteborg

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Sveningsson, M., Lövheim, M. & Bergquist, M. (2003). *Att fånga Nätet: Kvalitativa metoder för Internetforskning*. Studentlitteratur: Lund

Torsten Eriksson, L., Wiedersheim-Paul, F. (2006). *Att utreda forska och rapportera*. Liber AB: Malmö

Trost, J. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2003). *Forskningsetiska principer för humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Elektroniska källor

Adolfsson, A. (2010). Bok eller inte? En studie om läroboken i gymnasiesvenskan. Tillgänglig på: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:325668/FULLTEXT01.pdf>

Calederon, A. (2012, 11 september). Hur anpassas läromedel till elever med särskilda behov? Tillgänglig på: <http://www.forskning.se/nyheterfakta/teman/laromedel/tiofragorochsvar/huranpassaslaromede/tillelevermedsarskildabehov.5.1535a1a1138b8b1c0f2211.html>

Jämterud, U. (2012, 7 mars). Hur granskar vi digitala läromedel? Tillgänglig på: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/kollakallan/kallkritik/skolamnen/diglar-1.169496>

Levén, S. (2003, december). Lärares attityder till läromedel – Rapport om enkätundersökning bland lärare om läroböcker och läromedel. Tillgänglig på:
http://svenskalaromedel.se/media/2582/attityder_laromedel_2003.pdf

Läromedel. 2014. *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig på:
<http://www.ne.se.proxy.mah.se/lang/1%C3%A4romedel>

Nell, A.C., Svensson, A. Läroboken och läromedlet en utmaning? Tillgänglig på:
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:424513/FULLTEXT01.pdf>

Sandström, A. (2012, 14 september). Vad är läromedel?. Tillgänglig på:
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-laromedel/vad-ar-laromedel-1.181690>

Skolverket. (2006). Läromedlens roll i undervisningen. Tillgänglig på:
http://www.skolverket.se/om-skolverket/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1640

Vinde, R. (2013, 25 april). Läromedel ger undervisning en röd tråd. Tillgänglig på:
<http://www.skolvarlden.se/artiklar/larobocker-ger-undervisning-en-rod-trad>

Wikman, T. (2004, december). På spaning efter den goda läroboken – Om pedagogiska texters lärande potential. Tillgänglig på:
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/4136/TMP.objres.44.pdf?sequence=2>

Bilaga 1

Kvinna

Jag har arbetat som svensklärare i _____ år.

Man

Läroböcker – ris eller ros?

1. . Använder du dig av läroböcker? (Med läroböcker menar jag basläromedel samt lärarhandledning)

- Ja
- Ibland
- Nej

2. I vilken utsträckning använder du dig av läroböcker när du planerar din undervisning?

- Alltid
- I stor utsträckning
- I lite utsträckning
- Aldrig

3. Hur använder du läroböcker?

- Mina elever arbetar med en och samma lärobok på lektionerna.
- Jag använder mig av en specifik lärobok som jag brukar kopiera material från.
- Jag använder mig av flera, olika läroböcker som jag brukar kopiera material från.
- Jag använder inte läroböcker.
- Annat: _____

4. Under vilka moment använder du dig av läroböcker? När jag planerar...

☐ alla moment	☐ litteraturhistoria	☐ talövningar
☐ grammatikövningar	☐ läsuppgifter	☐ filmkunskap
☐ språkhistoria	☐ skrivövningar	☐ Jag använder
☐ ordkunskap	☐ danska och norska	inte läroböcker.

annat: _____

5. Vilka läroböcker använder du mest?

- Svenska Direkt
- Ess i svenska
- Studio svenska
- Portal

- Arena
- Svenska idag
- Genreboken
- Svenskan

- Plus
- Svenska Nu
- Allt i svensk
- Jag använder inte läroböcker.

Annan: _____

6. Hur ser tillgången av läroböcker ut på er skola?

- Vi har gott om läroböcker ut på er skola?
- Vi har gott om läroböcker på vår skola.
- Vi har få läroböcker på vår skola.

7. Vad skulle du säga är en för- respektive nackdel med läroböcker?

Tack för dina svar! 😊